

Hooaja viimasel etendusel oli RAT «Estonia» saal publikust viimse võimaluseni tulvil. Teatrisõpru ei seganud mahe suvine ilm ega puhkusemõtted. Paljud aga pidid kassa juurest pettunult tagasi minema, kuna piletid olid ammu läbi müüdnud.

Sääraseks elavaks huviks oli ka põhjust — jõudis ju lavale uus algupärane musical «Muinaslugu muusikas». Muusika autoritena on kavalehel märgitud kaks nime — Raimond Valgre ja Ülo Raudmäe. Tekstilise osa loojaid on koguni neli — Sulev Nõmmik ja Ülo Raudmäe (libreto), Raimond Valgre ja Enn Vetemaa (laulutekstid).

Agas sisuliselt on lavaloo initsiaatorid ja loojad siiski kaks meest — S. Nõmmik ja Ü. Raudmäe kes selle mõttega juba mõni aasta on ringi käinud. Kolmas autor, kelle muusika etendust kannab ja kelle elukäiki on tegevuse ülesehitusele mõnegi pidepunkti andnud, on postuumselt Raimond Valgre.

Viimane asjaolu teebki kogu selle ettevõtmise omal kombel õrnaks, suurt faktitunnust ja pieteeti nõudvaks probleemiks. Traagiliselt hukkunud helilooja sõpradest-tuttavatest on ju valdav enamik praegu elu ja tervise juures. Kuigi vahest mõned detailid on ununenud, seisab helilooja kuju neil kõigil siiski elavana silme ees. Vähesel sellest. Tänu Lembit Lauri koostatud sisukale 2-osalisele raadiosaatele õppis R. Valgre elu- ja loomingukäiku tundma ka laiem üldsus. Vastukaatad saatele olid igatahes väga elavad. Ja mis seal imestada — eks iga laulusõber tahtis midagi lähemat teada saada isiksusest, kelle laulud on ka praegu paljudele südamelähedased.

Kuigi autorid üsna tüki alguses nagu muuseas pillavad lause, mis hoiatab järgneva tegevuse seostamise eest mingi kindla kujuga, teeb seda vist siiski peaaegu iga saalisistuja. Sest iga ettekandele tulev laul ja paljud peategelase Ennu eluseid otse kisivad mõtte sinnapoole. Esimese mulje põhjal peab ütlemä, et taktitunnust autoritel on jätkunud. R. Valgre mälestusele ei ole liiga tehtud. Vähemasti esimeses kahes vaatuses. Rohkem paneb mõtlema kolmas vaatus. Siin on selgesti näidatud Ennu elu ummikussejooksmist, tema hingelist murtust, Aga milles on selle juured? Rasketes sõjajärelaustes? Aias- tunde üldistes probleemides? Või peamiselt isenda iseloomu nõrkuses ja järjest süvenevas alkoholismis?

Põhjusti võiks leida veel muidki, kuid ühelegi neist ei anna etendus vastust. Enn ainult kannatab, toob ja mangub selleks raha. See kannatamine toob sisse halemeelsuse valenoodid. Aga just sentimentaalne see lugu ei tohiks olla. Kui juba sõrast elukäiku kujutada, siis tuleks seda mõtestada. Mitte ainult näidata, vaid ka põhjendada. Fakti nentimine ei ole ju veel kunst. Eriti kui selle fakti taga peitub paljudele südamelähedane inimsaatus.

Üldiselt on libreto koostatud-kirjutatud ladusasti ja annab R. Valgre laulude ühtseks musicaliks liitmise tarvis päris mõnusasti jälgitava tautsa. Ilmselt on autoritepaaril paremini õnnestunud üksikud stseenid ja episoodid. Pisut hõredaks kipub aga jääma faabula, algusest lõpuni arenev sündmuskäik. Lõpeb ju etenduse aktiivne tegevus õieti juba kusagil teise vaatuses keskel Ilmari surmaga. Edasi jäävad tekelased üksteise kõrvale rohkem eksisteerima kui tegutsema. Enam ei kannu nemad tegevust, vaid lasevad ennast sündmuste voolul kaasa kanda. Sellest siis tekib ka vaatajal mulje pigem üksikutest piltidest kui ühtse

«Muinaslugu muusikas»

Esiendus RAT „Estonias“

lud meie muusikas igihalja austavat nime kanda.

Ü. Raudmäe on teinud suure töö muusika valikul, n.-õ. kokkumonteerimisel ja orkestreerimisel. Hästi tuttavate ja kuulajale juba pärisomandiks saanud laulude kõrval on sellesse musicali põimitud ka niisuguseid, mis vähemalt laiemale kuulajaskonnale seni on tundmatud. Niipalju kui musicaližanri puhul üldse saab rääkida muusikalise ülesehitusest või dramaturgiast, siis mõjub see üldiselt veenvalt. Laulude järgnevuses on parajal määral kontrasti nii meeleoludes, tempodes-rütmides kui ka orkestratsioonis. Mõnel määral on kasutatud ka juhtmotiivliis teemade meenutamist.

Kuulates Valgre laule selle etenduse raames, tekkis siiski mingi rahuldamatuse tunne. Ometi oleksid nad pidanud laval kostüümi-dekoratsiooni-valgustuse ja tegevuse taustal eriti mõjuvalt kõlama. Pealegi on Ü. Raudmäe neile lauludele uue ja üsnagi värvika orkestraalse saate loonud. Aga just orkestratsioon jätabki selle rahuldamatuse tunde. Ilmselt peitub häda selles, et olme Valgre paremaid laule harjunud kuulama esmaklassilistelt heliülesvõtetelt väga heas esituses estraadiorkestri ja mitmesuguste ansambli saatel. Ja seal kõlavad nad ka aegsamalt, võiks koguni öelda, et põnevamalt. Siin tuleb kuidagi arvestada ka mitmesuguseid kaasajase helisalvestuse rikkalikke tehnilisi võimalusi. Neid laule nüüd teatris «üle kuulates» jääb üldine kõlaline mulje kuidagi operetlikuks, mitte päris tänapäevaseks. Ärgu võetagu seda tähelepanekut kui etteheidet. Ü. Raudmäe orkestreerimisoskusele. Pigem on selles süüdi kahe erineva orkestrikoosseisu kõlalised ja tehnilised võimalused. Küllap asi saab omajagu parema ilme ka siis, kui orkester partituuri päris omaseks saab mängida. Praegu ei suutnud aga dirigent Eri Klasi nõudlik ja kindlakäeline juhtimine ega orkestrantide püüdlikkus esietendusel korvata ilmselt üsna napiks jäänud ettevalmistusaega.

Kui juba operetlikkusest juttu oli, siis olgu vahemärkusena mainitud veel kaks momenti, mis «ilumängulise» vana opereti poole kisivad. Need on sõdurite-ohvitseride kostüümide lahendus ning Nõukogude armee võitlustee päiviselt lavale seatud pantomiimilistantsuline kujutamine 2. vaatuses. Üsna küsitav on, kas viimati mainitud episoodi üldse tarvis on. Kui praegu pisut liiga pika etenduse (3 tundi 20 minutit) kärpimine peaks kõne alla tulema, siis küllap just see võiks olla üks esimesi löike, mis punast pliitsit tunda saab.

Uudisteose lavastusliku lahendusega võib päris rahule jääda. Oma laps olevat ikka kõige armsam, ja küllap Nõmmik-lavastaja seda Nõmmik-autori teost tööpoolest ka armastusega on lavastanud. Armastusest üksi aga on vähe. Lavastajana näitas S. Nõmmik, et tal on hea ja õige arusaamine kaasajast teatrikunstist. Ja peale selle veel üks hinnatav omadus — tema eelmise lavastusega võrreldes on ilmselt süvenenud oskus näitlejatega töö-

Selle tõendiks on kas või Ilugo Malmsteni, Heino Otto ja Anton Bome muhedalt humoorikad sõjameeste kujud. Tagasihoidlike joontega iseõomustab Selma osa Sophie Sooaär, ning vormib vähesest materjalist meeldijäava, mõtlemapaneva kuju. Kaks kontrastset pillimeeste rolli loovad Vello Viisimaa ja Verni Kirs. Üks on tore oma pealiskaudsuses ja braveerimises, teine oma pehmuse ja osavõtlikkuse poolest. Senisest lahtisemana ja liikuvama emotsionaalsusega mängib Ilmari osa Harri Vasar ja paneb ennast selles üsna «helesinises» rollis paiguti päris tõsiselt uskuma. Ilmselt edasiminekut on Mare Hellaste mängus: tema Niinas on karakterisust ja parasjagu särtsugi.

Lavastuse kõige suurem koormus on kanda kolmel osalisel — need on Tiiu, Sulpa ja Enn. Ja tänu nende kolme lihtsalt andekale esinemisele võidab kogu teatriõhtu palju. Noorusliku temperamendi ja nakatava loomuliku koomikaga mängib Sulpat Endel Pärn. See igavesti optimistlik elurõõmst ja ettevõtlikkusest otse õhkuv pilli- ja ka muidu tore mees on kahtlemata näitleja üks paremaid saavutusi.

Järjekordselt on tõsine heameel jälgida Helgi Sallo esinemist. Heameel juba sellepärast, et sedapuhku on tal ometi ka teistsugune lavaline ülesanne. (Viimasel ajal on ta ju saanud mängida peaaegu ainult sääraseid osi, mis mahuvad vana terminoloogia järgi subreti ampuuasasse. See aga kipub viima paratamatule enesekordamisele.) Tema Tiiu on lihtne, siiras ja võlvitud, kelles on selgesti tunda nii mõtte- kui tundestügavust. Püüdlikult ja üsna õnnestunult saab ta üle ka neist õhuaukudest, mis esinevad rolli materialis 3. vaatuses. Mis siis Tiiul seal õieti muud teha on, kui laval olla ja kannatada? Igatahes elab vaataja temaga ka seal kaasa. Ja see on juba omamoodi vägitükk.

Etenduse peakangelaseks — ja mitte ainult rolli suuruse tõttu — on Volde- mar Kuslap. Vaatajat köidab tema näitlejalik sarm, vähest kogemustega solisti kohta hea lavaline orgaanilisus, pluss muidugi veel tugev muusikaalsus koos meeldiva häälega. Ennu kui on juba iseenesest küllaltki vastuoluline ja keerukas Lisaraskuseks aga saavad veel need psühholoogilised karid ja võimalused libastuda odavasse teatritegevusse, mida esineb 3. vaatuses. Ja kui vaataja viib teatrist kaasa kujutluse Ennust kui mõneti küll mõtlematust, koguni pisut kergeemeelset, aga rikka tundemaailmaga andekast heliloojast, kes oma laule puistab otseku käisest, siis on selles tublid teened Voldemar Kuslapil selle osa täitjana.

Kas «Muinaslugu muusikas» on sündinud? Jah, kindlasti. Ega muidu publik oleks oma peopesi etenduse lõpul kuumaks plaksutanud. Eeltoodud märkusi ei maksa lugeda püüdeks selle teose väärtusi kuidagi maha kiskuda. Pigem võetagu neid heatahtliku püüdena uudisteose sünnimärkidele tähelepanu juhtida. Enamik neist on ju kõrvaldatavad. Viimistlemist aga peaks tingimata jätkama, sest sellel lool on kõik eeldused saada üheks menuka- maks teoseks teatri repertuaaris.

Vidrik Kivilo

ennast sündmuste vöörü kaasa ränne. Sellest siis tekib ka vaatajal mulie nigem üksikutest piltidest kui ühtse sündmustikuga lavateosest.

Neis piltides aga on omajagu poeesiat ja huumorit, lüürikat ja sõjapäevade karmustki. Just üksikute episoodide kaudu on autoriid suutnud luua ka huvitavaid, üsnagi palju tänulikke mänguvõimalusi pakkuvaid tegelaskujusid. Selles mõttes on «Muinaslugu» märksa paremini õnnestunud kui sama autoritepaari esikteos «Kiri nõudmise-ni». «Muinasloost» jääb vaatajaille kõige paremas mõttes meelde üsna mitu omanäolist ja terviklikku lavakuju.

Libretost kõneldes tuleks peatuda veel kahel küsitavusel. Nimelt ei taha praegu etendusega seostuda nn. võõrandumiseefektli põhinevad näitlejate (või tegelaskujude?) otsesed pöördumised publiku poole. Mida need etendusele sisuliselt õieti juurde annavad? Või ei ole veel leitud õiget tooni nende esitamiseks? Ja teiseks — täiesti arusaadav on kimbatu, mille ees autorid seisid — kuidas säärast tükki lõpetada? Muidu igati eluline lugu, eriti helge ja elujaatav oma muusika poolest, siis aga tuleb kurvatooniline kolmas vaatus, mille lõpp päris haledaks kisub. Kuidas sellele üldse veenvat, tõesti lõpetamisena tunduvat punkti panna? Retsepti anda on raske, aga praegune leid mõjub pisut kergekaalulisena. Vaevalt et see kunstlikult otsapooigitud «happy end» kellelegi eriti meeldib. Võib-olla eriti võõrastavalt mõjub see, et just enn ühtäkki oma osast välja astub ja niisugust ootamatut uperpalli lõpetamiseks välja pakub. Näiteks Sulpa suust kõlaks see vähemasti mõnevõrragi loomulikumana.

Põhiliseks väärtuseks «Muinasloos», mis talle täie eluõiguse annab, on muidugi Raimond Valgre muusika. Ei ole vist kergema žanri muusikat armastavate inimeste seas neid, kes tema lauludesse päris eitavalt suhtuksid. Valgre laulud on lihtsad, südamligid ja kogu oma vaheldusrikkuse juures omanäolised. Pole juhus, et mõned aastad tagasi algas nende taassünd. Leidis tõestamist, et uues, tänapäeva maitsele ja kerge muusika arengutasemele vastavas seades võivad mitmed tema lau-

